

MERLÍK BÍLÝ – VELMI PROMĚNLIVÝ PLEVEL

Merlík bílý je v České republice hojně rozšířený, zejména v nížinách a podhorských oblastech. Je značně variabilním druhem, který zapleveluje všechny kulturní plodiny, zejména okopaniny a zeleninu. Ochrana proti jeho šíření spočívá ve využití komplexu preventivních a přímých opatření.

Merlík bílý (*Chenopodium album*, syn. *Ch. glomerulosum*, *Ch. griseochlorinum*, *Ch. lanceolatum*, *Ch. neoalbum*, *Ch. paganum*, *Ch. viride*, *Ch. viridescens*) taxonomicky náleží do čeledi laskavcovité (Amaranthaceae).

POPIS DRUHU

Jde o jednoletou bylinu, která dorůstá výšky 20 až 150 cm, ale za příznivých podmínek může dorůst až do výšky 2 m a vytvářet trs až 4 m v průměru. Jedná se o velmi proměnlivý druh, zejména díky rozdílným tvarům listů. Lodyhu má obvykle odspodu větvenou, nevýrazně vícehrannou, rýhovanou, tmavě olivově zelenou až žlutozelenou, někdy též načervenalé pruhovanou. Listy jsou střídavé, řapíkaté, vstřícné a bez palistů. Dolní a střední listy jsou kosníkovité a zubaté; horní kopinaté, drobně zubaté až celokrajné. Hlavní, kulový, zdřevnatělý kořen sahá do hloubky jednoho až dvou metrů; postranní kořeny rostou horizontálně a jsou široce rozložené. Celá rostlina bývá pokrytá moučkovitým práškem.

Merlík bílý kvete od června až do října a jeho pyl je považován za významný alergen. Květy jsou bělavě zelené, jednodomé, stažené do zelených klubíček v úžlabních nebo vrcholových, klasnatých či chocholičnatých latách. Plodem je nažka zcela uzavřená do pěticípého okvětí. Rostlina se rozmnožuje výhradně semeny, která si mohou podržet klíčivost i deset let. Na jediné silně větvené rostlině

může být až 20 tisíc semen, která bývají tři druhů: velká, plochá a hnědá klíči bezprostředně; středně velká s tlustým osemením, zelenočerná až černá klíči až druhým rokem a semena malá, okrouhlá, černá s tvrdým osemením klíči nejdříve za tři roky. Z půdní zásoby ročně vzhází malý podíl nažek (0,3 %), přičemž půdní zásoba je stále doplňována vysemenováním. Nažky nejlépe vzhází z povrchu půdy nebo z hloubky asi do 2 cm. Klíčící rostliny se objevují již velmi časně zjara, ale hromadně vzhází až při vyšších teplotách půdy, často až do pozdního podzimu.

Skupina merlíku bílého (*Chenopodium album* agg.) je taxonomicky velmi složitá. Kromě merlíku bílého roste na území České republiky několik dalších příbuzných druhů, které se od sebe často obtížně rozlišují: merlík fíkolistý (*Chenopodium ficifolium*), m. stopečkatý (*Ch. pedunculare*), m. kalinalistý (*Ch. opulifolium*), m. hustoklasý (*Ch. probstii*), m. tuhý (*Ch. strictum*), m. drobnolistý (*Ch. striatiforme*), m. švédský (*Ch. suecicum*) a m. missourský (*Ch. missouriense*).

NÁROKY NA STANOVIŠTĚ

Merlík bílý se vyskytuje téměř po celém světě, převážně v mírných pásmech severní i jižní polokoule. V České republice je hojně rozšířený, vyskytuje se převážně v nížinách a podhorských oblastech. Zapleveluje všechny plodiny, zejména okopaniny a zeleninu,

Merlík bílý dokáže vytvářet souvislé porosty

ale významně také prořídle obiloviny. Svým kořenovým systémem odebírá plodinám vláhu a živiny a zastíňuje je. Je často hlavní součástí druhotného neboli pozdního zaplevelení. Merlík bílý je nejrozšířenějším druhem v půdní zásobě semen plevelů (tvoří často i přes 50 % této zásoby). Je rovněž považován za jeden z nejvýznamnějších ruderalních plevelů, jelikož hojně osidluje stanoviště výrazně ovlivněná lidskou činností a též stanoviště ponechaná svému osudu, jako jsou rumišťe a skládky, roste také u opuštěných sídel a na okrajích cest. Semena opatřená okvětim se po okolí rozšiřují nejčastěji větrem nebo (po vypadání na zem) přivalovými srážkami, dále též osivem, kompostem a hnojem. Merlík bílý je druh velmi přizpůsobivý vnějším podmínkám. Na rozdíl od ostatních druhů merlíků je schopen vytvořit reprodukční orgány i v hustých a zapojených porostech plodin. Značný význam pro další zaplevelování mají solitérní rostliny merlíku bílého, které zůstaly

v porostech živé po aplikaci plevelohubných zásahů.

MOŽNOSTI OCHRANY

Základ systému ochrany proti merlíku bílému spočívá v zabránění dozrání rostlin. Systém ochrany musí být komplexní – od preventivních opatření (čistota osiva, statkových hnojiv; podpora konkurenceschopnosti kulturních plodin, pravidelné střídání plodin) po přímé hubení mechanické a chemické. Jedná se o pravidelné odstraňování rostlin okopávkou, plečkováním aj., jejich hubení v ohniscích a na kompostech. V minulosti byla prokázána získaná odolnost některých biotypů merlíku k triazinovým a jiným herbicidům, avšak současný sortiment herbicidních přípravků s delšími reziduálními účinky v půdě se dobře vyrovná i s druhotným zaplevelením okopanin a zeleniny v letním období. ■

Dr. Ing. Zdeněk Chromý
ÚKZÚZ Brno
Foto Maksymilian Buš